

Helsingin kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusneuvottelukunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Johdanto

Helsingin kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusneuvottelukunta kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee kotihoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamista.

Neuvottelukunta tuo lausunnossaan esiin näkemyksensä esityksen vaikutuksista erityisesti yhdenvertaisuuteen, kotoutumiseen ja työllistymiseen sekä varhaiskasvatukseen ja perheiden valinnanvapauteen. Haluamme korostaa Helsingin kaupungin vahvaa sitoutumista yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, lapsen oikeuksien, perheiden hyvinvoinnin sekä laadukkaiden ja saavutettavien palvelujen edistämiseen. Lakiluonnoksessa esitetyt muutokset ovat näiden tavoitteiden vastaisia, ja neuvottelukunnan näkemyksen mukaan ne heikentäisivät erityisesti maahan muuttaneiden perheiden asemaa.

Neuvottelukunnan näkemyksiä lakiluonnoksesta

Yhdenvertaisuus ja valinnanvapaus

Neuvottelukunnan näkemyksen mukaan lakiluonnos on ongelmallinen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Vaikka esityksen tavoitteet – kuten maahan muuttaneiden kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen – ovat sinänsä kannatettavia, keinovalinnat eivät ole hyväksyttäviä. Lisäksi on syytä todeta, että käytetyt keinot eivät edes hallituksen esityksen omien arvioiden perusteella saavuta asetettuja tavoitteita kuin hyvin rajoitetusti.

Erityisesti asumisaikavaatimuksen (kolme vuotta) asettaminen kotihoidontuen saamiselle asettaa perheet ja lapset eriarvoiseen asemaan heidän Suomessa asutun aikansa perusteella. Tämä ei täytä yhdenvertaisuusperiaatetta, sillä se johtaa tilanteisiin, joissa Suomessa asuva lapsi tai vanhempi jää heikompaan asemaan yksinomaan siksi, että vanhempi on asunut Suomessa alle kolme vuotta.

Lisäksi rajausta kohdistuu vain EU:n ulkopuolelta muuttaneisiin henkilöihin. Rajausta on siis syrjivä kansalaisuuden tai lähtömaan perusteella. Esityksen mukaan rajausta koskisi myös niitä monikulttuurisia perheitä, joissa toinen vanhempi on suomalainen ja toinen vanhempi EU- tai ETA-alueen ulkopuolelta eikä kotoutumisen tarvetta tosiasiallisesti välttämättä ole lainkaan.

Tällöin puolison valinta / perhesuhde asettaa Suomen kansalaisen perusteettomasti eriarvoiseen asemaan, mikä on yhdenvertaisuuden vastaista. Näiden perheiden osalta lakiesitys on erityisen ongelmallinen ja vailla perusteltua syytä.

Kotoutuminen, työllistyminen ja perheiden valinnanvapaus

Kotoutumisen ja työllistymisen tukeminen edellyttää laaja-alaisia ja pitkäjänteisiä toimia. Neuvottelukunta katsoo, että lakiluonnoksessa ei riittävästi huomioida niitä rakenteellisia esteitä, joita erityisesti maahan muuttaneet naiset kohtaavat työmarkkinoille pääsyssä. Näitä ovat muun muassa kehittyvä kielitaito, syrjintä ja rasismi, koulutuksen tunnustamiseen liittyvät haasteet sekä perhetilanteeseen liittyvät rajoitteet, kuten hoivavastuun epätasainen jakautuminen. Lisäksi kulttuuriset normit voivat rajoittaa naisten mahdollisuuksia osallistua työelämään tai koulutukseen.

Esityksen vaikutuksena perheiden valinnanvapaus kaventuisi merkittävästi lapsen hoitomuodon osalta. Tämä on erityisen ongelmallista niille perheille, jotka tarvitsevat kotihoitoa esimerkiksi perhetilanteen tai työelämän joustamattomuuden vuoksi. Valinnanvapauden kaventuminen heikentää mahdollisuuksia järjestää perheiden arki lapsen etu huomioon ottaen.

Varhaiskasvatus, kuntien resurssit ja laadukkuus

Kuntien resurssit varhaiskasvatukseen järjestämiseen ovat rajalliset, eikä lakiluonnoksessa riittävästi arvioida esityksen vaikutuksia kunnille. Neuvottelukunta korostaa, että laadukkaan varhaiskasvatuksen takaaminen on kunnille jo nykyisellään haastavaa, erityisesti alle kolmevuotiaiden lasten osalta, kun huomioidaan mitoitukset ja muut reunaehdot tämän ikäryhmän osalta. Esitetty muutos lisää entisestään kuntiin kohdistuvaa resurssipainetta lasten edun mukaisten ja perheiden erilaisiin tarpeisiin sopivien varhaiskasvatuksen palvelujen varmistamiseksi.

Vaikutukset kohderyhmään käytännössä

Lakiluonnoksella olisi useita kielteisiä vaikutuksia:

- Perheiden asema heikentyisi, erityisesti maahan muuttaneiden ja monikulttuuristen perheiden osalta. Perhe voi jäädä ilman kotihoidontukea ja joutua turvautumaan toimeentulotukeen, mikä lisää köyhyyden ja syrjäytymisen riskiä.
- Maahan muuttaneiden naisten taloudellinen autonomia voi heikentyä, mikä vaikuttaa sukupuolten tasa-arvoon. Useimmiten juuri äiti jää kotiin ilman tukea, jolloin hänen osallistumisensa työelämään vaikeutuu.
- Valinnanvapauden kaventuminen lapsen hoitomuodon suhteen on vastoin perheiden oikeutta valita lapselleen paras ratkaisu.
- Kunnat voivat joutua merkittävään resurssipaineeseen, mikä vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun ja saatavuuteen.

- Työelämän joustamattomuus erityisesti matalapalkka-aloilla (suorittava työ) vaikeuttaa perheiden mahdollisuuksia yhdistää työ ja perhe-elämä.
- Palveluiden ulkopuolelle jäämisen riski kasvaa, mikä voi pahimmillaan lisätä yhteiskunnallista eriarvoisuutta.
- Perheen lapsi jää eriarvoiseen asemaan ilman omaa vaikutusmahdollisuuttaan, mikä on vastoin lapsen oikeuksien sopimusta.

Huomiot lakiesityksen oikeudellisesta ja vaikutusarvioinnista

Neuvottelukunta huomauttaa, että lakiluonnos ei tarjoa riittäviä perusteluja perustuslain 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuuden rajoittamiselle. Rajausperusteita – kuten asumisaika tai lähtömaa – ei ole perusteltu tavalla, joka olisi hyväksyttävä suhteessa tavoiteltuihin vaikutuksiin.

Tavoitteet, kuten vanhempien nopeampi kotoutuminen ja lasten suomen kielen oppiminen, ovat kannatettavia, mutta ne voidaan saavuttaa vähemmän rajoittavin keinoin. Näitä voisivat olla esimerkiksi:

- kotoutumista edistävien palveluiden parantaminen
- vaikuttaminen yhteisöjen sisäisiin, naisten oikeuksia ja työllistymistä estäviin asenteisiin ja rakenteisiin sekä maahan muuttaneiden naisten tietoisuuden lisääminen omista oikeuksista ja tasa-arvosta
- kieli- ja kulttuuritietoisuuden varhaiskasvatukseen laajentaminen
- työelämän perheystävällisyyden lisääminen
- työelämän monimuotoisuuden lisääminen maahan muuttaneiden rekrytointia vahvistamalla
- maahan muuttaneiden naisten työllistymisen tukeminen mm. vahvistamalla osaamisen tunnistamista
- aikuisten monilukutaidon vahvistaminen sekä kielen oppimisen tukeminen

Neuvottelukunnan näkemyksen mukaan lakiesityksen vaikutusarvio on puutteellinen. Koska muutoksen vaikutusten odotetaan jäävän vähäisiksi, ei rajoitusta voida pitää suhteellisuusperiaatteen mukaisena.

Lisäksi lakiesityksessä tulisi arvioida sen yhteensopivuutta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan kanssa, koska esitetyt rajaukset kohdistuvat tiettyihin väestöryhmiin kansallisuuden tai asumisajan perusteella.

Yhteenveto

Helsingin kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusneuvottelukunta pitää hallituksen esitysluonnosta merkittävästi ongelmallisena.

Esitys heikentäisi erityisesti maahan muuttaneiden ja monikulttuuristen perheiden yhdenvertaisuutta, toimeentuloa ja oikeutta valita lapselleen paras hoitomuoto. Vaikka

tavoitteet – kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen – ovat sinänsä kannatettavia, esitetyt keinot eivät ole ainoastaan syrjiviä ja perusoikeuksia rajoittavia, vaan myös tehottomia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ne ovat vaikutuksiltaan epävarmoja ja ristiriidassa perustuslain sekä kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Lisäksi tavoitteet eivät myöskään ole perusteltuja kaikkien niiden ihmisten osalta, joita rajaus tulisi koskemaan.

Neuvottelukunnan näkemyksen mukaan lakiesitystä ei tule edistää tässä muodossa. Sen sijaan tulisi kehittää vaihtoehtoisia ratkaisuja, jotka ovat aidosti vaikuttavia, yhdenvertaisia ja perheystävällisiä – ja jotka vahvistavat lapsen oikeuksien toteutumista sekä tukevat kaikkien perheiden mahdollisuuksia rakentaa turvallista ja hyvinvoivaa arkea Suomessa.